

Aktuelt fra jordvernfronten

Kommunesamlinga 19.–20. mai 2025

Janne Thygesen
Seniorrådgiver i plangruppa

Foto: Silje Lunden

Agenda

- Rundskriv M-1/2025 «Nasjonale og vesentlige regionale interesser innafor jordvern - klargjering av motsegnspraksis»
- Hvordan bruker vi dette i praksis? (med noen eksempler)

Foto: Silje Lunden

Rundskriv M-1/2025 «Nasjonale og vesentlige regionale interesser innafor jordvern – klargjering av motsegnspraksis» (jan. 2025)

Ligner «Hogsrud-jordvernbrevet» fra 2018, men nå også bl.a. fokus på følgende:

- Viktig på vurdere **alternativer** når planforslag legger opp til å omdisponere dyrka og dyrkbar jord
- Det skal vurderes om tidligere omdisponert dyrka og dyrkbar mark, som ennå ikke er bygd ut, kan **tilbakeføres** til LNFR-formål
- Det kan fremmes **innsigelse selv om tiltaket er i tråd med plan**, hvis det har komme nye styringsdokument som det nye planforslaget ikke følger opp
- **Mindre og inneklemt** jordbruksareal er også viktige for matproduksjon og beredskap

Rundskriv M-1/2025 «Nasjonale og vesentlige interesser innafor jordvern (...)»

- a. Er arealet av nasjonal eller vesentleg regional verdi?
- b. Kva konsekvensar får planforslaget for jordressursane?
- c. Er planforslaget i samsvar med overordna planar og retningslinjer?
- d. Kva samfunnsnytte har planforslaget?
- e. Samla vurdering

a. Er arealet av nasjonal eller vesentleg regional verdi?

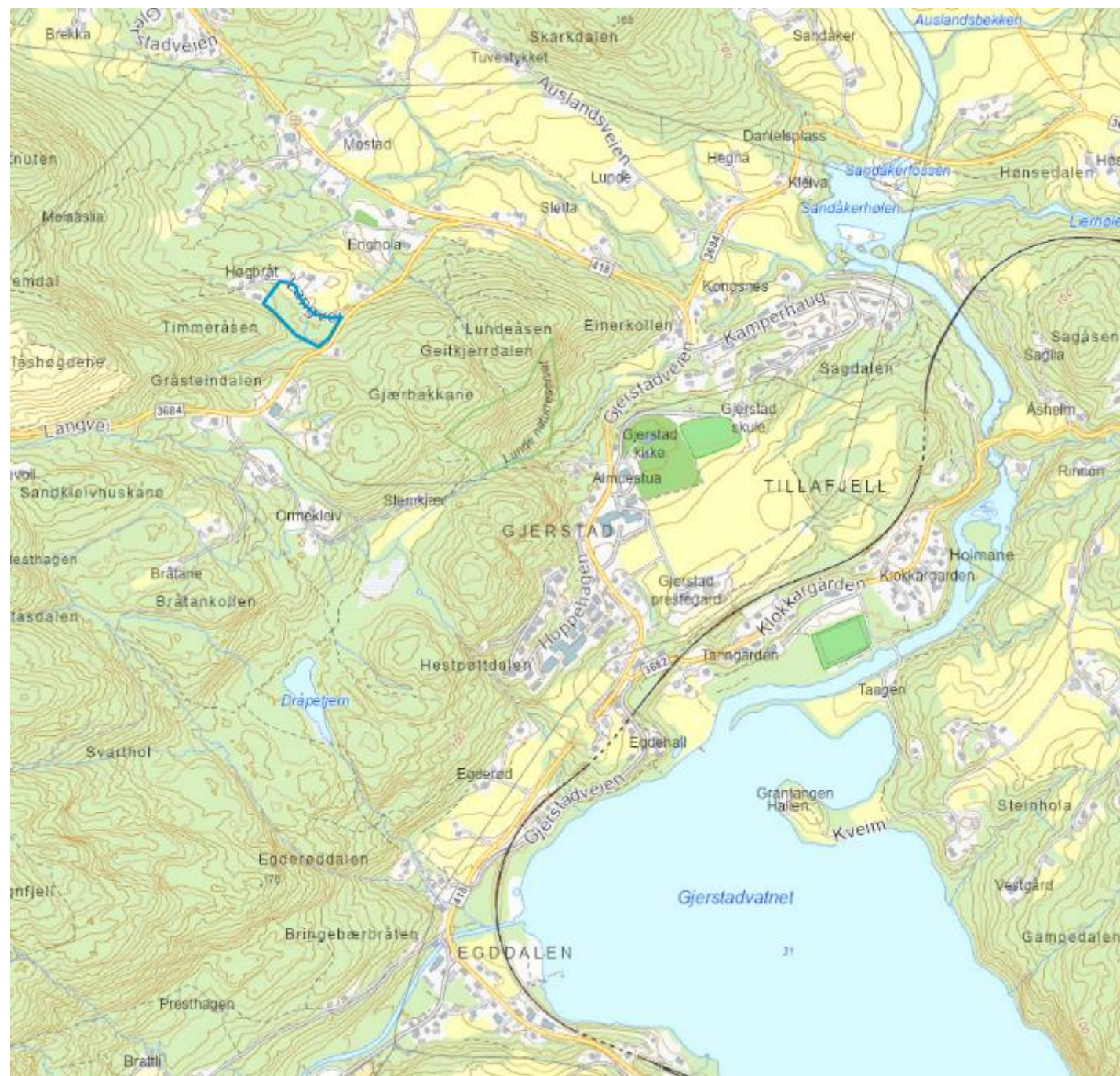
Statlege styringsdokument fastlegg at vern av dyrka og dyrkbar jord er ei nasjonal interesse. Dette er mellom anna nedfelt i nasjonale jordvernstrategiar som Stortinget har vedteke. Her

går det fram at mattryggleik, sjølvforsyning og beredskap er overordna mål. Dyrka og dyrkbar mark bør difor ikkje leggjast ut til andre formål.

I den nasjonale jordvernstrategien er det sett mål om maksimal årleg omdisponering av dyrka mark. Dette er eit nasjonalt mål, og det er avgjerande for å nå målet at det ikkje vert omdisponert dyrka mark gjennom arealplanlegginga, anna enn i særskilde høve. Kommunane må bidra til at det nasjonale jordvernmålet vert nådd. Det nasjonale jordvernmålet er ambisiøst og tilseier at ein har ei særskild restriktiv haldning til å bygge ned matjord.

Grunna klima og topografi er dyrka og dyrkbart areal ein avgrensa ressurs i Noreg. Kornareal og særleg matkornareal, samt areal der det kan dyrkast frukt og grønsaker, er særleg viktige for mattryggleik og sjølvforsyning. Dette gjeld òg dyrkbar jord med potensial for slike produksjonar.

Det er eit mål å ta vare på dyrka og dyrkbar mark i alle regionar. Mindre og inneklemd jordbruksareal er òg viktige for matproduksjon og beredskap.

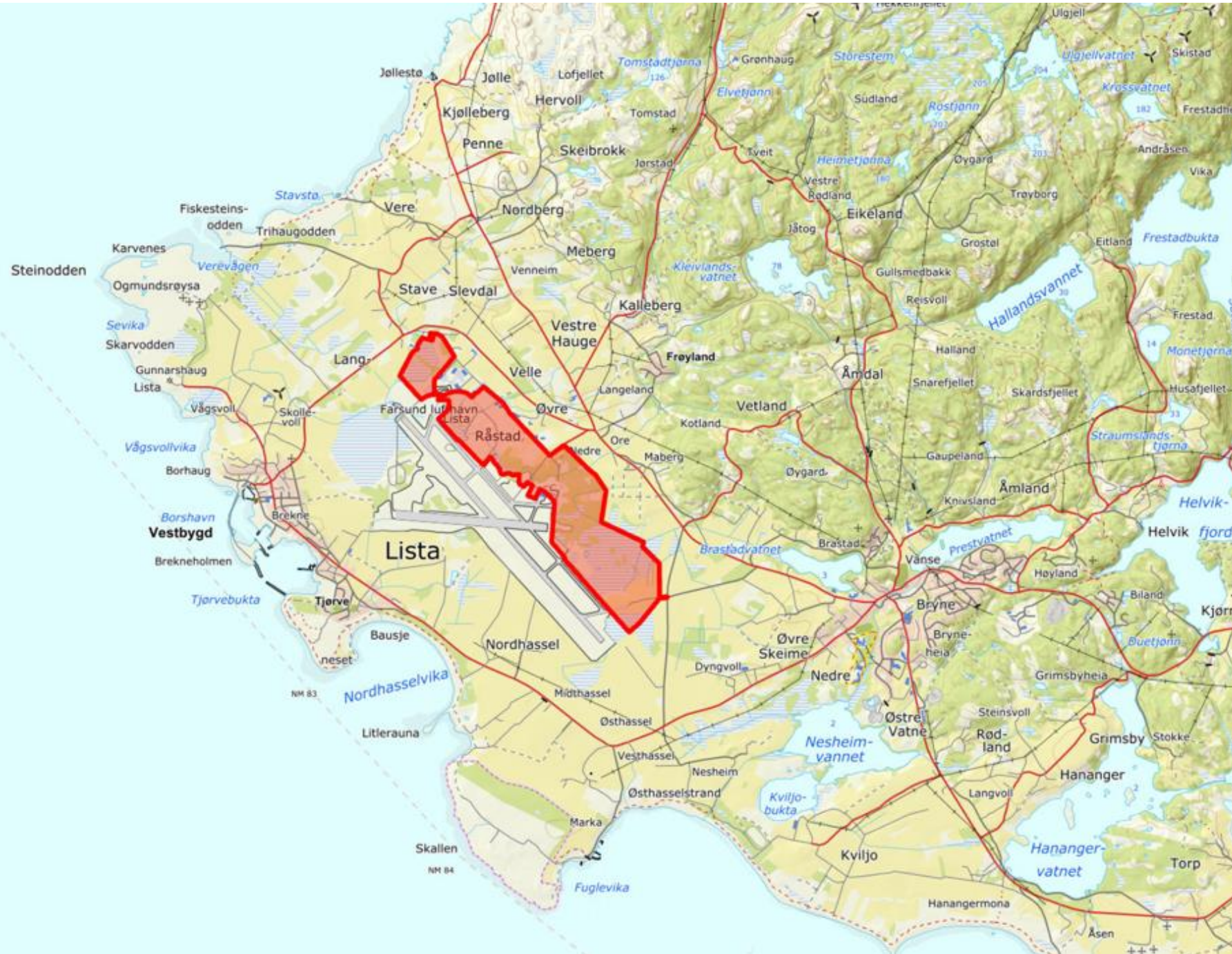
Kartkilde: Agderkart

b. Kva konsekvensar får planforslaget for jordressursane?

Når ein vurderer om dei aktuelle areala er av nasjonal eller vesentleg regional verdi, må det komme klårt fram kor mykje dyrka og dyrkbar mark som vil bli omdisponert som følgje av planen, både totalt og fordelt på enkeltområde. I ei slik oversikt må det òg komme fram kva verdi areala som er foreslått omdisponert har.

Det må vurderast om planforslaget legg opp til eit **utbyggingsmønster** som kan gi press på verdifulle areal i seinare plansaker, til dømes om planforslaget legg opp til ei **uheldig utbyggingsretning**, eller dersom verdifull jord vert **inneklemd og tungdrive**. Det same gjeld dersom planforslaget legg til rette for tiltak som naturleg **vil trekkje til seg ytterlegare utbygging**.

Lista Renewable Energy Park

c. Er planforslaget i samsvar med overordna planar og retningslinjer?

Statsforvaltaren må vurdere om kommunale planar er i tråd med vedtekne overordna planar. Det same gjeld *Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging*, statlege planretningslinjer og statlege eller regionale planreglar.

Eit viktig prinsipp handlar om å vurdere **alternativ når planforslaget legg opp til å omdisponere jordressursar av god verdi**. Manglande vurdering av alternativ kan gi grunnlag for motsegn. Det skal òg vurderast om tidlegare omdisponert dyrka og dyrkbar mark, som enno ikkje er bygd ut, kan førast tilbake til LNFR-formål. Det kan vere høve til å fremje **motsegn dersom det, etter at den gjeldande planen blei vedteken, har komme nye styringsdokument som det nye planforslaget ikkje følgjer opp**. Sjå uttale frå Kommunal- og

distriktsdepartementet [her](#) ¹. Ei eventuell tilbakeføring av tidlegare omdisponert areal, nydyrking eller jordflytting er ikkje eit argument for å godta omdisponering av dyrka og dyrkbar mark ein annan stad. Det er det samla arealbehovet i dag som er avgjerande.

Campus park, Grimstad

- I underkant av 80 dekar omdisponert i områderegulering fra 2011 til byggeformål og park.
- I 2019 ble kommuneplanen revidert, og arealformålet ble videreført
- Innsigelse til forslag til detaljregulering av campus park i november 2023.

Statsforvalteren mener planforslaget er i strid med nasjonale føringer for jordvern og fremmer innsigelse til at planforslaget åpner for omfattende inngrep og delvis nedbygging av fulldyrka jord.

Innsigelsen kan frafalles dersom størsteparten av Tønnevoldsjordet reguleres til jordbruk. Vi oppfordrer til at kommunen tar kontakt slik at man kan finne løsninger for hvor og hvordan det kan legges til rette for parkmessige kvaliteter tilknyttet deler av jordet som allerede er preget av inngrep og/eller som fremstår som marginale.

Kartkilde: Agderkart

d. Kva samfunnsnytte har planforslaget?

Dyrka mark er ein knapp ressurs. Omsynet til andre samfunnsinteresser må difor avvegast mot det langsiktige omsynet til matproduksjonen. Det skal vere ein **høgare terskel for å fremja motsegn mot ein plan som legg grunnlag for tiltak som blir vurderte å vere av vesentleg samfunnsmessig verdi**, enn ein plan som blir vurdert som mindre samfunnsnyttig.

Motsegn skal òg vurderast med bakgrunn i om det er mogleg å justere eller endre tiltaket, eller om det finst **alternative løysingar/ lokalisering**.

e. Samla vurdering

Det må gjennomførast ei samla vurdering basert på punkta a) – d) over før det blir teke stilling til om det skal fremjast motsegn eller ikkje.

Eg Sykehus

Planområdet

Kristiansand sentrum -
Kvadraturen

**Eksempel i
Kristiansand:
Reguleringsplan for Ny
ambulansestasjon med
tilhørende funksjoner**

Foto/skisse: Kristiansand kommune

Eksempel i Kristiansand

Kommunen har fortatt
alternativsvurderinger.

- Planen omdisponere ca. 5 daa fulldyrka jord.
- Fulgte med matjordplan som legger opp til forsvarlig gjenbruk av matjorda, og oppfølging av denne sikra i planens bestemmelser.
- Grunnet høy samfunnsnyttig tiltak, alternativsvurderinger og at planen sikrer forsvarlig gjenbruk av matjorden aksepterte vi omdisponeringen av fulldyrka jord.

Ta med deg hjem i dag:

- ✓ Gjør planfolka i kommunen kjent med jordvern-rundskrivet (M-1/2025)
- ✓ Dyrka jord er en nasjonal interesse -> omdisponering gir i utgangspunktet grunnlag for innsigelse
- ✓ Evt. unntak fra dette når tiltak har vesentlig samfunnsmessig verdi og alle relevante alternativer er vurdert
- ✓ Huske å også «se inn i glasskula»; kan tiltaket tiltrekke seg uheldig utbygging i neste runde?

Tusen takk for meg!

Spørsmål? 😊

Foto: Silje Lunden

Statsforvalteren i Agder

Facebook Statsforvalteren i Agder
Nettside statsforvalteren.no/agder